

FÓRUM

O INTEGRÁCII: sociálne inovácie pre znevýhodnené osoby

KOŠICE / TABAČKA KULTURFABRIK
13. OKT 2017

ODPORÚČANIA v oblasti zamestnávania osôb s medzinárodnou ochranou

Sociálne inovácie sú stratégie, koncepcie, myšlienky a činnosti, ktoré cielene podporujú zlepšovanie fungovania spoločnosti v konkrétnej sociálnej oblasti. Cielovým sociálnym dopadom je napríklad podpora zamestnávania a samozamestnávania, ale môžu to byť aj iné čiastkové otázky podporujúce integráciu.

Fórum o integrácii v Košiciach 13. októbra 2017 sa zameralo na sociálne inovácie, ktoré sa venujú vytváraniu pracovných príležitostí pre rôzne znevýhodnené osoby, ktoré sa ocitli v nepríjemnej životnej situácii vedúcej k sociálnemu vylúčeniu. V Košiciach sa stretli organizácie pracujúce s ľuďmi bez domova, žijúcimi v extrémnej chudobe, osobami v staršom veku, so zdravotnými problémami, s duševnými poruchami, prípadne s trvalejším zdravotným hendikepom. Pre tieto rôzne hendikepy, ale aj okolnosti ako je vysoký vek, materstvo, postavenie osamelého rodiča a podobne, je často sťažené ich začlenenie do spoločnosti, osobitne na trh práce.

Utečenci a migranti sú tiež znevýhodnenými osobami. Ich sťažená životná situácia sa prejavuje v sociálnom vylúčení pre neznalosť slovenského jazyka a kultúry, pre kultúrne prekážky alebo odlišnosti, a pre nedostatok spoločenských a príbuzenských kontaktov. Utečenci môžu mať osobitné ťažkosti s preukázaním predchádzajúceho vzdelania, či kvalifikácie, ich integrácia môže byť sťažená predchádzajúcimi traumatizujúcimi zážitkami. Navyše, aj oni môžu čeliť situáciám ako napr. starší vek, zdravotné problémy, postavenie osamelej matky, mnohohodtné rodiny a pod.

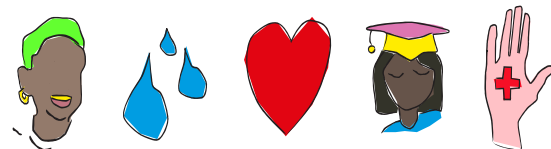
Ostatní cudzinci si nemôžu dovoliť byť záťažou pre sociálny systém. Aby mohli na Slovensku žiť a pracovať, musia sa postarať o seba a svoju rodinu. Ak podnikajú, musia mať požadovanú výšku čistého zisku. V opačnom prípade im nie je obnovené povolenie na pobyt. Je potrebné si uvedomiť, že aj pracujúci migranti sa môžu dostať do nepríjemných životných situácií. Pokiaľ tu dlhodobo žijú, musíme vytvoriť priestor aj pre ich plnohodnotné začlenenie do spoločnosti.

Ako výstup z Fóra o integrácii sme pre oblasť podpory zamestnávania osôb s medzinárodnou ochranou vypracovali tieto odporúčania, ktoré vznikli počas prípravy Fóra, ale aj vďaka inšpiratívnym prezentáciám odborníkov, ktorí sa Fóra zúčastnili.

1. V záujme uľahčenie prístupu k zamestnaniu osôb s medzinárodnou ochranou

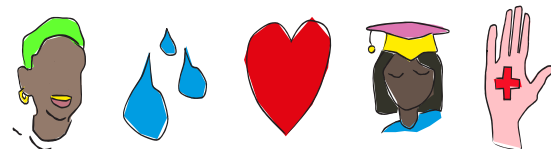
FÓRUM O INTEGRÁCII 2017

odporúčame podporovať informovanie zamestnávateľov o možnosti zamestnať týchto cudzincov okamžite a bez potreby pracovného povolenia, osobitne o ich postavení ako znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie a možných výhodách s tým spojených (čerpanie príspevku na zamestnanie takejto osoby).

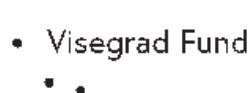
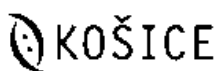
2. Odporúčame uľahčenie prístupu k zamestnaniu pre ostatných cudzincov, o ktorých je vysoký dopyt na strane zamestnávateľov, a to flexibilnejším a rýchlejším postupom pri vybavovaní jednotného povolenia na prácu a pobyt, zjednodušením predpisov o zamestnávaní cudzincov, ako aj o konaní o pobyte cudzincov, zvýhodnením tých cudzincov a zamestnávateľov, kde ide podľa vyhodnotenia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR o tzv. nedostatkové povolania, resp. neobsaditeľné pracovné miesta.
3. Prepojenie rekvalifikácie osôb s medzinárodnou ochranou s potrebami na trhu práce, t.j. prepojenie teoretickej výučby s možnosťou absolvovania stáže, zabezpečenia praxe, zapracovania sa napríklad s podporou pre zamestnávateľa pre vytvorenie tejto príležitosti bez povinnosti zamestnať štážistu na pracovnom mieste po absolvovaní stáže (nakoľko získanie praxe je pre osobu s medzinárodnou ochranou samo osebe výhodné pre zvýšenie jeho šancí na trhu práce aj u iných zamestnávateľov)
4. Prepojenie rekvalifikačných kurzov s výučbou slovenského jazyka, prípadne s možnosťou absolvovania za pomoci tlmočníka. Nakoľko osoby s medzinárodnou ochranou sú na začiatku svojej integrácie len málokedy natoľko zdatní v slovenskom jazyku, aby mohli odborný rekvalifikačný kurz absolvovať v slovenčine, odporúčame zapojiť do spolupráce štátne jazykové školy, ktorých zriaďovateľom sú VUC. Zapojenie do pracovného procesu je významným nástrojom integrácie vrátane nástrojom učenia sa slovenskému jazyku.
5. Osobitným nástrojom podpory pre zamestnávanie osôb s medzinárodnou ochranou bez ohľadu na vek, vzdelanie a pôvod, sú individuálne odborné poradenské služby, mentoring, tútoring, vrátane vytvorenie individuálnych akčných plánov za účelom prípravy na trh práce, ktoré odporúčame aby sa v ich prospech vypracúvali v spolupráci s úradmi práce.
6. Odporúčame rozšíriť inštitucionálne a personálne kapacity úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vytvorením osobitného pracovného úväzku špecializovaného pre osoby s medzinárodnou ochranou. Náplňou práce by bol zameraný na odborné poradenstvo, kariérne poradenstvo a prípravu na trh práce osôb s medzinárodnou ochranou, informovanie zamestnávateľov, vrátane uplatňovania špecifických nástrojov úradov práce pre podporu zamestnávania osôb s medzinárodnou ochranou. Odporúčame rozšírenie kapacity aj na možnosť využitia tlmočnických prípadne prekladateľských služieb, ako aj zvyšovanie kapacity úradov prostredníctvom informovania a vzdelávania ostatných pracovníkov UPSVaR v tejto

FÓRUM O INTEGRÁCII 2017

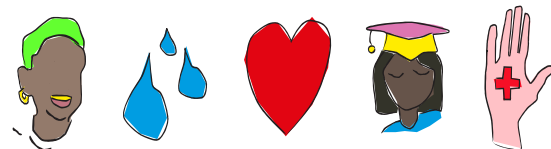

oblasti. V prípade nízkeho počtu osôb s medzinárodnou ochranou, kapacitu je možné využiť pre prácu s inými skupinami znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.

7. Odporúčame doplnenie potrieb osôb s udelenou medzinárodnou ochranou pre trh práce v rámci národnej sústavy povolání.
8. Za prospešné považujeme tiež rozšírenie možností pre ďalšie vzdelávanie, nielen detí a mládež, ale aj pre dospelých v produktívnom veku. Školy by mohli vytvoriť osobitné triedy/krúžky pre doučovanie slovenského jazyka, prípadne iných predmetov po vyučovaní pre deti formou večernej alebo víkendovej školy.
9. Školy by mali vytvárať príležitosti pre dokončenie si vzdelania aj pre dospelých. Okrem osobitných hodín slovenského jazyka, by mohli do večerných alebo víkendových kurzov ako náhrady za absolvovanie základného prípadne stredoškolského vzdelávania, začleniť aj tých dospelých z radov osôb s medzinárodnou ochranou, ktorí nemali možnosť si dokončiť vzdelanie resp. o tom nemajú príslušný doklad o získaní vzdelania.
10. Odporúčame podporiť učenie sa slovenskému jazyku ale aj vzdelávania v iných oblastiach formou dobrovoľníctva individuálnym doučovaním alebo konverzačnými hodinami. V oblasti špeciálnej odbornej terminológie vyžadovanej pre konkrétnu profesiu, aj formou profesionálneho dobrovoľníctva.
11. Možnosti pre ďalšie vzdelávanie možno rozšíriť zapájaním do rôznych certifikovaných bezplatných prípadne platených online vzdelávaní. Odporúčame tiež využívanie technológií pri vzdelávaní v oblasti slovenského jazyka, napríklad formou kombinácie dištančného online vzdelávania s individuálnymi osobnými konzultáciami, ako aj v oblasti online marketingu, a pod.
12. Podpora podnikania a samozamestnania u osôb s medzinárodnou ochranou, ktorí majú záujem o túto formu zabezpečenia si príjmu. Osobám s medzinárodnou ochranou sa zvyčajne osobitne darí podnikáť v oblastiach, v ktorých ako cudzinci prinášajú osobitnú pridanú hodnotu pre hostujúcu spoločnosť, často je to gastronómia, ale aj veda a výskum, umenie a pod. IT biznis a technológie sú tiež oblasťou s veľkým potenciálom pre zamestnávanie osôb s rôznym znevýhodnením, nakoľko hendikepy vo fyzickom svete strácajú vo svete technológií svoje opodstatnenie.
13. Odporúčame vytvárať príležitosti pre osoby s medzinárodnou ochranou pre vzdelávanie aj v oblasti podnikania, tvorby podnikateľských zámerov a plánov, finančného plánovania, účtovania, podporou prístupu k získaniu úverov pre svoj podnikateľský plán. Odporúčame do vzdelávania v tejto oblasti zapájať odborníkov z rôznych oblastí, ktorí môžu byť kľúčoví pre vytvorenie udržateľného plánu, zabezpečiť aj priebežný prístup podnikateľov k poradenstvu pre udržateľné podnikanie, realizáciou študijných ciest do zahraničia s cieľom výmeny skúseností a

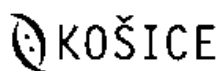
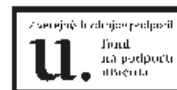

FÓRUM O INTEGRÁCII 2017

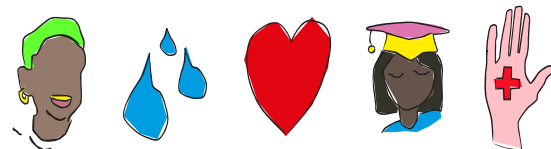

zapájaním do rôznych startupových a inkubátorových projektov.

14. Osobitne odporúčame zväziť využitie inštitútu sociálneho podnikania, zároveň podporiť tých, ktorí majú záujem o neskoršie podnikanie vo vlastnom mene pri získavaní podnikateľských zručností tak, aby mohli sami dosiahnuť ekonomickú samostatnosť a udržateľnosť príjmu. Odporúčame neobmedzovať sociálny podnik na zamestnávanie len jedného druhu znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie. Podpora vzdelávania, mentoringu, marketingu v tejto oblasti, napríklad formou profesionálneho dobrovoľníctva. Odporúčame zaviesť aj finančné stimuly vo forme získania návratného či nenávratného príspevku pre základný kapitál pre sociálne podnikanie.
15. Aj v prípade samosprávnych krajov, miest a obcí a ich združení odporúčame vyčleniť pracovníka pre agendu práce osobitne s osobami s medzinárodnou ochranou (okrem iných znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie).
16. Podporujeme začleňovanie osôb s medzinárodnou ochranou do komunity, odporúčame individuálne zacielené aktivity, ktoré im pomáhajú nadviazať sociálne kontakty, a začleňovať sa do aktivít v miestnej komunite a predchádzať izolácii. Vo vzdelávaní, ale aj osobnom rozvoji odporúčame podporovať individuálny mentoring za účelom rozvoja kariéry, získania a udržania zamestnania.
17. Na Fóre integrácie ETP Slovensko predstavilo model mentoringu pre rómske deti www.schopnedeti.sk. Odporúčame obdobnú podporu pre deti a mládež z radov osôb s medzinárodnou ochranou, osobitne pre ženy ako predchádzanie ich izolácii v domácnosti, pri starostlivosti o deti, ale aj u ostatných klientov.
18. Odporúčame využívanie existujúcich programov pre osoby s rôznym znevýhodnením aj pre osoby s medzinárodnou ochranou, ktoré tiež majú tieto rôzne formy telesného alebo duševného hendikepu. Odporúčame začleňovanie osôb s medzinárodnou ochranou do týchto programov, spoluprácu so špecializovanými organizáciami, ktoré sa venujú týmto znevýhodneniam a ich prekonávaniu.
19. Pre osoby s humanitárnym azylom odporúčame možnosť zavedenia uľahčeného prístupu k zlúčeniu rodiny, nakoľko ide často o osoby, ktoré nemôžu samostatne naplno pracovať, o ktoré sa práve rodinní príslušníci postarajú najefektívnejšie. Dnes možnosť zlúčenia rodiny prostredníctvom inštitútu azylu nemajú vôbec.
20. V prípade osôb, ktoré majú duševné poruchy, choroby, zažili vojnu, traumatické situácie, násilie, mučenie, či v domovskej krajine alebo po ceste, personál (právnici, sociálni pracovníci, administratívni pracovníci, zdravotníci, tlmočníci, rozhodovači) pracujúci s osobami s medzinárodnou ochranou nemá dostatočný tréning a know-how ako pracovať s takýmito osobami, ani prístup k poradenstvu resp. mentoringu v tejto oblasti. Na pozíciách psychológov došlo k obmene a stratila sa doteraz vybudovaná kapacita a skúsenosti, pričom čiastkové kapacity v rámci jednotlivých

FÓRUM O INTEGRÁCIÍ 2017

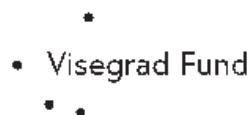
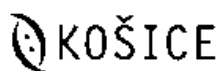
projektov, osobitne v rámci integračného projektu nie sú dostatočné. Odporúčame hľadať kapacitu na úrovni profesnej resp. profesionálnej organizácie, či NGO, ktorá združuje a zamestnáva psychológov, psychoterapeutov a psychiatrov a venuje sa osobitne liečeniu traumy a poskytovaniu účinnej terapie osobám, ktoré rôznymi formami duševných problémov trpia a bránia im v riadnej integrácii, učení sa, ale aj v nájdení zamestnania. Tieto služby sú potrebné už od vstupu osôb na územie Slovenskej republiky.

21. Odporúčame budovať kapacitu pre poskytovanie vzdelávania pre osoby s medzinárodnou ochranou/pre cudzincov v oblasti základného právneho povedomia, základných právnych vzťahov v oblasti civilného, rodinného práva, vlastníckeho práva, zodpovednosti za škodu, trestného práva, ale aj pracovnoprávných vzťahov, napríklad v spolupráci s Právnickými fakultami a programom Streetlaw, ktorého úlohou je hravou a interaktívnou formou poskytnúť laikom základné právne informácie.
22. Odporúčame informovať osoby s medzinárodnou ochranou o možnosti právnych konzultácií a prípadnej možnosti bezplatnej právnej pomoci prostredníctvom služieb Centra právnej pomoci, osobitne v oblasti pracovnoprávných vzťahoch.

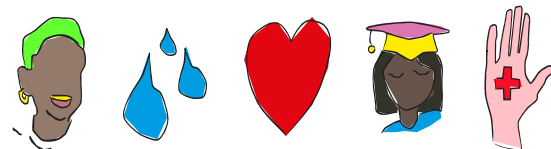
Odporúčania z Fóra o integrácii o sociálnych inováciách v oblasti zamestnávania osôb s medzinárodnou ochranou v Slovenskej republike vznikli vďaka **podpore Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.**

Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedné občianske združenia Liga za ľudské práva. Ďakujeme občianskemu združeniu Marginal, Slovenskej katolíckej charite, ako aj klientom s medzinárodnou ochranou v Košiciach za spoluprácu a pomoc pri ich vypracovaní.

Organizáciu Fóra o integrácii podporil Regionálny úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov v strednej Európe, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky a Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky v rámci projektu Ligy za ľudské práva Dajme šancu utečencom v rámci svojej dotačnej schémy zameranej na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie.

FÓRUM O INTEGRÁCIÍ 2017

Realizácia Fóra bola podporená tiež občianskym združením Marginal a spolufinancovaná z projektu STEP 3 občianskeho združenia Marginal spolufinancovaného Európskou úniou z „Fondu pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF)“, „Fondy pre oblasť vnútorných záležitostí“ a z projektu „V4NIEM: Visegrad Countries National Integration Evaluations Mechanism“, ktorý financuje Visegrad Fund.

Tabačka Kulturfabrik podporili Fond na podporu umenia, Mesto Košice a Košický samosprávny kraj.

